

Esi teeme oma Mulgi asja

Üteldes, et elun om pallu asju juhussen kinni. A ku juhused sulle võimaluse, sis tulep sii vastu võtta ja tüüte tävve ravvage. Ma pia Agu Sihvka muudu algusest pääle akkame. Miu käest om iki küsitu, mes mulk ma kah ole, ku ole peri Haapsalust.

27 aastet tagasi kutsuti miu tüüle pääloomaarstis Valgamaale Tõrva sovhoosi. Olli kõva nõukaig, a joba olli tunda selle ilmatu suure riigi lagunemise märke. Mulgi asi ja kik muu, mes putt rahvakultuuri, olli põlatu. Miu jaos olli siin kige tähtsamb just luudus, mes tiip esierälikus terve Lõune-Eesti. Mulgi värgi pääle ma sös es mõtle ja sedäviisi nigu pallude tõise Valgamaa inimese, es mõista Helme kanti Mulgimaas pidäde. Tagastjärgi mõtelden olli ju siin iki ütsikit mulgi märke kah. Näituses Valga KEKi (Tõrva) ansambel Torupill. Mihe, kes uhkide mulgi kuubege puul ilma läbi käisive, teive sedäviisi ilma pääl Eestit ja mulgi kultuuri tuttavest.

Aig läits. Eesti olli saanu priis. Vabaslaulmine olli jäänü sellätaga. Tekkunu varakapitalism tõi vällä inimeste pahembe külle. Inimene om inimesele unt. Olli vaja edesi avite mede linna ja kikke sedä kanti. Luutsime ju sös viil, et kik Eestimaa kandi lääve üttemuudu edesi, et küläde, maakooli, tillikse poodi ja postkunturi jääve alla. Ütesõnäge maaelu saap uu sissi.

Agu Kabrits
Tõrva linnapää

A läits sedäviisi, et kik aur lääp iki suurdese linnese ja mõnikõrd paistap, et aviteme võõrit maid ja rahvit oma rahva pääle ülevest alla vaadeten.

Ja nii mõtte om miu aviten teos tetä ja toete selle kandi kultuuri, mille üits tähtis osa om mulgis olemine. Ma ole oma naese kaudu kah Mulgimaage seotu, temä om mitmendet põlve mulk.

Ma pia viil kõneleme aast, ku miust sai Tõrva linnapää. Mulgi Kultuuri Instituut olli joba olemen, a uugu ja sädet selle sihen viil es ole. Võtsime sös viil ütessa omavalitsusejuhige vastu otsusse tüüle võtta palgaline juhatei. 2007. ja 2008. aastel tullive manu Ummuli ja Pärsti vald, aitäma selle iist Valter Kaarile ja Erich Palmile. Edimeses peris palgalises juhis sai kõva kunkursige Habakuke Kristel. Tõstsiime liikmemassu kah. Näituses Tõrva linn pidi 5000 krooni asemel 300 000 masma. 2006. aastel saime edimese riigi toetuse ja täembese päeväni avites riik mulke samamuudu ku võruksit ja setusitki. Muduki saame me tükk maad vähemb raha

Iluste kõrda tettü Tõrva Tantsumägi uut tõrvalasi ja tõisi kah suvistele piduledele.

ku tõise, sest mede mulgi asi om alla latseian, a asi siigi. Mõttit meil om. Pallu asju jääp iki raha peräst kah tegemede. Seismä om jäänü mulgi äärbäni ülesehitamise mõte. Perämine kõrd, ku EASi käest raha küsseme, jäime ilma. Ei ole pallu abi täädmisses, et kik muu Lõune-Eesti jäi kah ilma. Peris maha me sedä mõtet iki ei mata. Lääme iki aigapidi edesi.

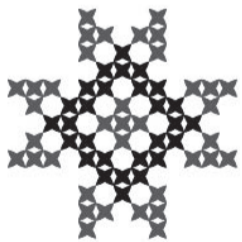
Alla olli Paistun Mulgimaa laste volklooripäev, kus olli üles astman ümāriguld 300 last. Siinsaman kohapääl and sedä mulgi asja kah edesi viia. Olli ju mineve suvel Tõrva linna 85. juubel, kos kige tähtsambes ettevõtmises sai maha mängitu mulgi pulm. Sellest pulmast saive osa kik, kes aga vähätigi tahtsive. Pulmage ollive ametin kik Tõrva esitegevusringi ja linnarahvas kah.

Tulemen om VII Mulgi konverents, mes peetes siikõrd Karksi-Nuiast. Kige suuremb ettevõtmine om II ülemaaline mulke laulu- ja tantsupidu, mes siikõrd om 9. juunil Tõrvan. Pidule om oodetu kik mulgimiilse ja -kiilse inimese. Tore oles siin kokku saia Mulke Seltsi inimeste üle Eesti. Prilla tiip ettevalmistusi peo pääjuht Valdeko Kalamees, kelle tubli miiskond om oolege tüüle akanu. Rongikäik akkap pääle küll alla õhtapooliku, a pasunekoori oiave peotuju joba ommukust pääle üleven. Peole om uuta Mulgi Kultuuri Instituudi patrooni Eesti Vabariigi presidenti ütten rovvage. Viil om tulemen riigikogu mulgi toetusgrupi liikme. Kindlaste kah Valga ja Villändi maavanemb. Sel peol anname edimest kõrda vällä Mulgimaa Uhkuse auinna.

Kindlaste om viil asju, millest kõnelde, a kige tähtsamb om iki sii, et egä samm, mes Mulgimaad edesi viip, annap meile luutust, et üitskõrd tulep aig, ku ei ole vaja enāmb selläte, mesjaos om vaja selle maalapikse pääl kõnelde mulgi kiilt ja kanda mulgi rõõvit. Ma tää, et mulke rikkus es tule ilma suure tüüte. Mõnikõrd võrreldes sedä ihnsusege, mes tulep pallast kadedusest. Mede mulgi asja käimälükkamine om võttan rohkemb aiga, ku võruksil ja setudel. Pallu Mulgimaa uhkit äärbäniit jäive tühjās, külmäle maale saadeti väige pallu Mulgimaa inimesi. A kunagi ei ole ilda uvveste ürtjätust tetä. Üten tublide vallavanembide ja mulgimiilside inimestege om ää oma mõttit teos tetä.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

VII Mulgi konverents 20. – 21. aprill 2012

ÜTENKUUN
MULGIMAAL

Siikõrd tulep Mulgi konverents katapäevāne. Edimese päev istutes Karksi valla kultuurikeskuses. Tõine päev saave uvilise ütten tiijuhige müüdä Mulgimaa kihelkonde sõita.

Janne Järvelt
Mulgi Kultuuri Instituudi
juhatusesiimiis

Seitsmende mulgi konverentsi päämõte om kuuntüü Mulgimaa elu edesiviimises. Kui ennemb om konverentsi vedānu Mulgi Kultuuri Instituut, sis nüid tulep Mulgimaa Arenduskoda kah appi.

Konverentsile om oodetu pallude elualade inimese. Arutuse all om mulgi kiil ja kultuur; äriaamine Mulgimaal – mede tugevuse; Mulgimaa kui ää elu-

ja tüükotus; sii, kudas inimese siin elāve ja kunkottale tüü küäve; Leader- laani elluviimine Mulgimaal.

Pääle täädä-tuntu mulke om kõneleme kutsutu uvitevit inimesi vällästuult kah: Andres Arrak kõnelep, mesperäst siin om ää äri ajade; Rein Ahas sellest, kudamuudu mede inimese tüü ja kodu vahet liiguve; Hardo Aasmäe kõnelep projektist, mes avitep Mulgimaad tääduseraamatu abige tuttavest tetä. Kohapäälitse ettevõtjade kõneleve Mulgimaal äriaamise vóludest ja valudest.

Mesperäst om üttenkuun ää äri tetä, sellest kõneleve inimese tõistest Eesti Leader- gruppest.

Kuda kultuurivangerd üttenkuun vedāde, aruteve külälise Seto- ja Võromaalt ja Mulke Selts.

Kõne ala tulep mede märgi asi. Konverentsi lõpun saave sõna kik, kes tahave.

Ku ettevõtjadel om uvi, tulep konverentsi aal kultuurikeskuse man vällänäitus kah.

Iistvedāje om Hardo Aasmäe ja Piret Koorep. Hardo Aasmäe võtt konverentsi kokku kah nn vällästuult vaateje silme läbi.

Õdaku kell seitse akkap pääle Mulgi maarahva pidu ansamblege Lehmakommi-onud. Tulla võive kik. Vaheaigel astuve üles Mulgimaa esitegevuslase.

21. aprillil kell 10 akkave Karksi-Nuiast pääle bussireisi. Sõita saap Valgamaale Elme kihelkonda, Tarvastu kihelkonda või Alliste-Karksi-Paistu kanti. Enne piap ennest kirja paneme.

Rohkemb täädust ja ennest reisile kirja panna saap internetin www.mulgikultuur.ee ja www.mulgimaaarenduskoda.ee.

Ettevõtjade, kes tahas vällänäitusele tulla, piias saatma e-kirja aadressi pääle mulgimaaarenduskoda@gmail.com või kõlisteme tel 53 038 361 Piret Leskovale.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Linna parembe elu pääle?

Inimese lääve maalt linna, sest linnan om rohkemb võimalusi. Saap rohkemb tiini ja kik sii teenitu raha korteri, autu, mahesöögi, linnast maale ja mere viirde söitmise pääle panna ja sis viil rohkemb tiini... ja sii raha omakörda ravvatöstmise saalin, apteegin, soojamaareisi pääl ärä kulute. Ja iki nõnda edesi.

Kristi Ilves
Toimendei

Maal om ravvatöstmise saale vähä, psühholooge ja joogaõpetejit kah, soojamaareisile ei ole aiga egä tahtmistki minnä. No mis elu sii siande kah om? "Linnan om iki elukvaliteet paremb," ütlevu uutitseusku inimese. Väte om kah, a ku sedä kvaliteetelu raasike kõrvast vaadete, sös tundus, jusku inimese jooses järest kõvembini, kiil vesti pääl, a kohale ei jõvva ilmangi. Ku küside, kunkottale na sis tahave jõuda, tulep ariliguld vastuses, et suvekodu tahas soete ja kõrda tetä, perege tahas luudusese minnä, tahas lihtsald rahuliguld olla, tahas allergiast ja stressist valla saia, tahas oma käege puu otsast ubinit võtta ja maa siist porknit vällä kakate. A siandse asja om luksus ja selle iist piap masma.

Meil, maainimestel, om sii luksus egä päev käe-jala man. Ku mõtlemine akate, sis om nii asja, midä inimese tahave, iki egän kandin üttemuudu, pallald tii, kudas nende manu jõuda, om mõnel pallu pikemb ja rassemb. Kes taht kikke sedä ääd raha iist osta, sii ostapki ja teenip selle jaos nõnda, et eng paelage kaalan. Kes rahast nõndapallu lugu ei pia, sii jätap ostmade- elukvaliteet om madal, a elu esi om peris ää.

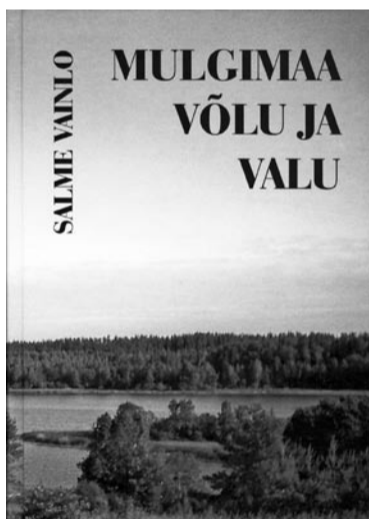
Keväd om kähen ja ma loda, et nendest peredest, kes nüid rohkemb (Mulgi)maal akkave käimä, mõni võtt julguse kokku ja sügüse enämb linna tagasi ei läägi.

Mulgimaa võlu ja valu

Minevä sügüse lõpuaigu sai valmis üits väärt raamat, mille sehen om tuudu lugemises vällä kik nii luu, mis es ole suuren jaon rükisõna varempe nännu. "Mulgimaa võlu ja valu" om üits tõsine tüü kuun oma 562 lehekülle ja selle suurteose om kokku pannu Abjan eläv Salme Vainlo. Temäle om ollu kogu aig tähtis alla oida ja korjate mälestusi Halliste kihelkonnast ja ka vähä laiempelt. Lugusit om korjat ja järekorra säet ulga aastid. Üitsjagu luuksit om kah mulgi keelen, just sedäsi, nigu kõneleje om na edesi anden.

Raamat om jaotet ütesas päätükis ja suuremp osa kõnelep perimusest, mida om kant suust suhu aastesadu. Andas edesi Halliste kandi aalugu muistsest aast tänätseni. Raamatu sehen om kah mõne jutu, mis seot naaberkihelkunge. Omaette suuremp väärtus om raamatu viimätsel katel osal, mes kõneleve viimäste 70 aastese sehen juhtunu lugusit. Nii om luu, mida es julete kõnelde aastekümnid ja viil vähemp om neid varempe kirjasõnan üles tähendet. Raamatun om vällä tuudu kah tillike ulk päeväpilte kuulsit mulkest, taludest ja kotustest.

Miu käte es ole varempe trehvänu üttegi säändest mahukat lugudele pühendet tüüd. Arvate om, et varempe ei ole siast üteti kihelkunna kotta tettugi. Om mõne perimusluu, mis om varempe üles tähendet kogu riigi kohta vällä ant muistendikogumiken või muinasjuturaamatiden.

Raamat om ääs kodutundmise õpikus egäutele, kedä kodutse luu uviteve, aga sedä võip kaia kah kui ütete kohapäälitse aaluu õpikut, mis oles tarviline kirjavara egäle koolilätsel Mulgimaal ja soovitus esiki kaugempele.

Vastne raamat lahendep kah suure mure, et leidä laialipillut kirjasõnast midägi oma kodukotuse kohta. Varempe vällä antu kogumiku es ole suunat nii sügävese ja egäute kodukotuseni. Pirla saap egäüits kaia oma kodukülä lugusit, lugede tuttavide inimeste ja kodukotuste kotta ja neid jutte om siin sehen ulga.

Lõpetuses tahas iki luuta, et kaemata kogumiku äädusele, kik luu ei ole viil sellen raamatun kah trükisõna nännu ja viil rohkemp oodas oma raamatukappi samasugusit teosid tõistest kihelkunnest.

Andres Rõigas,
Halliste kihelkund

Mulke Seltsi ettevõtmise

Kähen om jälle uus aast. Kik teeve laane, kudas sii äste ja õigeste ärä eläde.

Mulgi om kah mõtelnu selle pääle ja paika panden ettevõtmise ning käimise.

Kige tähtsambe om mulke kokkusaamise kaits kõrda aasten. Siikõrd om mede edimene kokkusaamine ütäl päeval Mulke laulu- ja tantsupeoge Elmen 9. juunil. Tõine kõrd saame kokku Pärnumaal sügüse 6. oktoobrel. Oma iilarvit ja laane panep kokku mulke vanemkond 2-3 kõrda aasten. Viimäste kõrra oleme ollu Mustla pääl. Meid om äste vastu võetu Tarvastu raamatukogun ja kõtu oleme täis saanu kohaligun Tünni kõrtsin. Tänu kigile, kes om mede peräst vaeva nännu.

Villändi kogukonnal om pääle selle viil oma kuunkäimise

ja söitmise. Selle jaos teeme aast akatusen kah laani ja kaeme selle järgi eläde. Käime üits kõrd kuun ämäräku pidämen. Kutsume kohale mõne uviteve inimese, pillimihe või laulje. Aruteme ihenolevit käimisi, terviteme sünnipäevalatsi lille ja medalidege.

Sii aast om pallu ettevõtmisi, millest tahave mulgi kah osa saia: näituses Mulgi konverents, Villändimaa kodanikeühenduste mess „Üheskoos“, suvitse päevä Nava talun. Nii ettevõtmise nõvvave suurt rabamist ja raha kah.

Me ei ole ära unetenu mulgi murret. Käime kaits kõrda kuu joosul õpman ja arutemen õiget kõnelemist. Saime sii aast kokku säada uvve mulgikiilside ütlemiste raamatukse. Oodame rahalist abi, et raamatuke rükki ande. Ehen oodap laadi tege-

mine. Tahave sellege abis olla neile, kes mulgi murret õpive ja õpeteve.

Miul om kangeste ää miil, et Mulgi Kultuuri Instituudi ehen om nuur Janne. Kui tal raasike mede abi vaja om, sös üteltu julgeste. Aviteme, ku mõistame. Pal'lu äid sõnu tahas üteld mede kohalike valde juhtele, kes aave kah mulgi asja.

Äste tänulik ole ma ka mede aalehe toimetetele ja raadiumi saate kokkusaadjäle Kristi Ilvesele. Temä käest saap iki ääd nõu ja ta ei pahande, kui oma kirjatükkege ildas jääme.

S e d ä s i ü t e n k u u n mulgivangert vedäden võip asjast asja saia. Soovime jõudu ja ühist kiilt!

Villändi mulke nimel
Leili Weidebaum

Rohilese tuleve ratastege Mulgimaale

Tänavastene keväd tuup Mulgimaa nurme pääle anepardi, mõtse ala äidsmevaiba, parkese puiele punga- nagu egä aast. A mede tiide pääle tuleve rohilese jalgrattamihe- nagu ei kunagi ennemb.

Lehekuu tõisel nädälivahetusel, 11.-13. mail saap neid oleme pallu nagu sääski suveõdaku. Nii kuupäevä tasus mulkel kohe prilla kalendrese rohilese liitsige üles tähende, et tääs enne pooodist söögitagavara muretse ja pakilisembe sõidu muude päeve pääle säada. Paar tuhat rattasõitjat om ju suur vägi, neid jakkus egäle poole, esieranis muduki tiide pääle, mes viive läbi neist kotustest:

11.05 Karksi-Nuia - Polli - Maie - Ärikülä - Lilli - Lilli piiripunkt - Lilli - Taageperä

- Oldre - Lasa järv - Kuurkülä Valgjärv;

12.05 Kuurkülä Valgjärv - Jetti - Kuurkülä kuupa - Kirikukülä - Elme - Löve - Riidaje - Kärnsne - Mõtsakuru - Raassilla - Ennuksemäe - Savikülä - Paistu - Loodi - Ramsi - Eimtali;

13.05 Eimtali - Marna - Kiisa - Rimmu - Uvve-Kariste - Vana-Kariste - Sarja - Abja-Paluoja - Alliste - Polli - Karksi lossi varempe.

Nenden kanten om sel aal autude lubatu kiirust vähembes tettu. A kaegedä mitte pahas panna, sest nii inimese om ratastege siia tullu, et saada aimu mede ilusast ja uvitevest kandist Eestimaa pääl, saia tuttaves mede kultuuriluuge, ütten mulkege muret ja rõõmu tunda. Sedä tetäs avali süämege ja ilma Mulgimaa õhku autu-

tossu ja -mürinege rikmade. Kindlaste om rattasõitjad ää miil, ku panede oma väräti pääle viipangi, et müüdämene ja saas juvva või aade nendeged mõne sõna juttu, et na saas Mulgimaast ja mulkest rohkemb tääda. Ää oles, ku penide oles sel aal kinni, et na ei saas kedägi purede või eidute. Ää meelege ostas külälise ütten mede ilust näputüüd ja kodun küdsätet piirakit.

23. rattaretke „Kudas elät, Mulgimaa?“ kõrraldege tahave emädepäeval, 13. mail kell 15 paku kigile teile üte ilusa konsserdi kah: Karksi lossi varemide sihen astuve üles Johansonile vellekse.

Peep Veedla,
rattaretke kõrraldege aastest 1988
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Üits mulk

»Tere, mia ole Tõrva Tilde, sünnilt Tarvastu sianahk ja tävveste mulk. Nii luu, mes ma teile kõnele om kik mulgi keelen Tarvastu murrakun. Ku te aru ei saa, sis ütelve. Mia mõista kirjakiilt kah kõnelde.» Sedäviisi ürgäp oma lugusit üle Eesti täada-tuntu nallanõna Asta Mäeorg, kes pidäs ildaigu oma 80. sünnipäevä.

Kui kavva Sa joba Tilde olet?

Oma 40 aastet joba, sellest aast pääle, ku ma ärä Tõrva tull. Ennemb, ku ma viil Villändimaal elli, sis ma olli Kadastigu Kadri.

Mia usu, et ma ole selle aage iki Tõrva linnale kuulsust kah toonu ja muduki viimätse viis aastet Tõrva Tilgege. Akatusen ma astse ütsinde üles. Ma ole piaaigu kik Eestimaa nuka läbi käinu.

Kunas Siu Tõrva Tilga kokk tullive?

Miu Tõrva Tilga sai uu sisse, ku ma näi, ku ää sõnakunstipoi siin Tõrvan om. Sii olli 2007. aastel. Ku tõise näitemängu tegeme, sis miul sedä ädä ei ole.

Me istsime ja arutime ja mõtlime vällä, et üits nallapunt piast iki kah Tõrvan oleme. Nüid me sis tilguteme siin sedä tõrva.

Kes nii Siu poi sis om?

Mia või uhke olla, esiki mede linnavolikogu esimiis Kalle Vister om miu pundin. Teke järgi või maske kinni! Kuulmeister Ain Veebel om jälle siande poiss, et ku temä püüne pääle astup, akkap rahvas kohe naarma, ei ole midägi tetä vajagi. Valdeko Kalamees om tõine kuulmeister. Kokku om meid kuus tükki,

naistest om pääle miu pundin Eve Valliste ja Helbe Sillaots.

Kas Sa läät egä kõrd, kui Su kunnigile esineme kutsutes või ütlet mõnikõrd ärä kah?

Peris noorde pidudele ma ei tihka küll minnä, ma pelgä, et ei mõista nendegä üttele jalga astu. Siandse 60 ja raasike pääle om miu publik. No üits kõrd olli küll piinlik lugu, ku ma käisi ütten koolin esinemen ja peräst kutsuti miu tagasi, a ma jäi kangeste aiges ja es saa minna. Mudu ma küll ei ole ilmangi minemede jättän, ku ole lubanu- ei taha ju inimesi pettä.

Sa olet mattan oma arstist mihe ja kaits poiga ja nannu elun pallu vett ja vile. Mes sii om, mes avitep Siu iki röömsa meelege elun edesi minna ja nalla kah viil tetä?

Sõna om miu vii pääl oidan. Ma elä prilla siin ütsinde nigu unt oma urun, a ku ma jääs nüid noruteme, mes sest vällä tules? Miu papa saadeti Siberise. Ku ta kodu sai, sis raasike aiga elli siin ja kooli 55aastetseld, mamma kooli kaits aastet ildamb ja vanaemä kooli viis aastet pääle sedä. Mia pidi oma kolm kige lähembet inimest viie aaste sihen matma. Ja pääle sedä ma tulligi Villändimaalt ärä.

Tõrva Tilde tilgutep tõrva

Tõrva Tilde ja temä Tõrva Tilga (Helbe Sillaots, Valdeko Kalamees, Ain Veebel ja Kalle Vister).

Egä sii virisemine ei avite ju, prilla ma kah üttele iki, et ku miuvanune inimene eränep ommuku üles ja kunnigilt valus egä kange ei ole, sis ta om ärä koolu.

Kudas nii nallaluu Sul tuleve, kas mõtlet esi vällä või saat mujald kah?

Meil om siin väige ää sõnaga naine Luule Soro, temä andki meile nime Tõrva Tilga. Kaie Tähe om tõine, kes väige äste kirjutep ja temä om meile kah lugusit tennu.

Ennemb ma eläsi nellätualisen korterin, sääl olli mul üits tuba puha raamatit ja aalehti ja muud siast värki täis. Miu miis üttele iki, et sii om muinsuste muuseum. Nüid om mul tillember korter ja kik sii värk seis nüid kööginukan. Sääl ma sis nuhi ja otsi neid lugusit, a suuremb jagu om iki miu ende vällä nuputet ja elust endest.

Sa olet 80 aastet vana, a vällä sii kunnigilt ei paista. Laset aga ilma müüdä ringi, esinet ja pää om Sul kah maru ää, et kik nii jutu Sul nõnda äste miilde jääve. Kas Sul om selle jaos mõni imerohi?

Looja om miu vist sedäsi oidan, et ma iki jõvva ja tänu taevale om mul mõistus kõrran.

Mulle om kõneldu, et ku ma sündisi, sis mu kaal olli pallald neli naela, sii om umbes 1,6 kilu. Ma sündisi vist kõvaste enne aiga, a sel aal sedä kennigi täpseld es tää. A viletsal om visa eng ja ma jäi ellu.

Mia akassi nelläaasteseld lugeme, veli olli mul kaits aastet vanemb, temä läits kuuli ja talle õpeti tähti ja mia sai kah lugemise velle kõrvan selges. Kuuli ma lätsi kuvveaastetselt, sis ma olli viil nõnda tillike, et lassijuhatei

võtt miu sülle ja tõst penki. Edimesen lassin ma sai pallald kaits nädalit käia, sis lätsive ilma külmäs ja keväde ma sai raasike pikembeld käia. Ku ma olli tõisen lassin, sis lõigati mu mammal sapp ütten kividege vällä. Mia es julgegi sis kuuli minna, sest ma pellässi, et mudu mamma surep vahepääl kodun ärä. Ja läitski sedäsi, et alla kolmanden lassin ma käisi kõrraliguld koolin. Ku vahepääl ei oles sõda ollu, sis ma oles ollu kige nooremb keskkooli lõpetei- alla 16 aaste.

Sa olet elun peris mitu ametit pidänu?

Pääle keskkooli ma tahtsi inglise kiilt minna ülikuuli õpma, aga es võete- poliitiliselt es kölba. Ma olli kigepäält Paistun raamatukogu juhatei. Kärsnen olli ma arvepidäi. Kuulmeister ole ma kah ollu. Arstitädust ma õpsi oma mihe kõrvan ja kursus-

tel kah. Lüllemäe aigemajan olli ma palatiode, peräst tullime Tõrva ja sis ma olli siin medpunktin. Miu nann mõist obese jalga arsti ja olli mudu raasike tohtre muudu inime. Ju ma temä käest selle patsilluse sai. A enne pensi pääle jäämist ma tüüti kümme aastet kindlustusen, sääl olli paremb palk. Säält ma sai pallu äid tuttavit manu.

Aga kik sii aig ole ma lava pääle tükkin. Ku ma olli alla 25aastene tatnõna, sõs joba säädsi näitemängu püüne pääle. Egä mia ei taha sellege kuulsas saia, aga miul om siande sisemine sund kohe. Ma ole ahviaastel sündinu ja ahv iki tahap esinde.

Mes Sa esi omale sünnipäeväkingituses tahat?

Iki ääd tervist.

Tõrvan käis
Kristi Ilves

Tõrva linnapää Agu Kabrits annap Tildele linna tänupapre.

Asta Mäeorg 80

Asta Mäeorg ek üle vabariigi täada-tuntu Tõrva Tilde sündüs 25.02.1932.aastel Mulgimaal Tarvastu vallon.

Nagu veebruarikuu om tuisune ja tormine, nõnda om Asta kah tuisanu läbi elu ja ikki pää püsti. Temä tüüpõld om ollu lai: ta om ollu nii vallavalitsusen, meditsiinin ku kultuuri pääl.

Tüü kõrvast om Asta üles kasvaten tubli poja ja tütre. Asta om väige abivalmist, ta käip aigit süstman, vanaksit avitemen jms.

Kige suuremb om ollu temä tüü kultuuripõllu pääl. Viil prilla mängip ta Tõrva kultuurimajan näitemängu ja juhatep esi kultuurimaja estraadiringi Tõrva Tilga. Sellege om ta toonu au ja kuulsust kodulinnale nii Maalehe uumuripäevelt ku Lõuna-Eesti nallapäevelt Rāpinan. Ja võitan iki edimesi kohte.

Ütsinde om Asta tuntu Tõrva Tilde nime all. Eestin ei ole kohta, kus ta ei oles üles astun. Asta om kah innatu õhtujuht.

1998. aastel võrrel Maalehe aakirjanik Rein Sikk Astat Kärnä Ärnige. Sii om ju kige suuremb au Astale!

Kaie Tähe,

Elme raamatukogu juhatei
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Viis aastet Mulgi Ukuvakka

Kui me 2006. aastel tähistime rahvakunstimeistride koonnise Uku 40. ja Abja jaoskonna 39. sünniaastepäeva välläpanekuge, mille jaos korjassime asjaksit endiste ukulaste käest, sis kirjutedi mede külalisteraamatuse: "Väärt ettevõtmine- tulete miilde endisi aigu. Jõudu ja pääleakkamist käsitüükunsti elun oida ja sellege elätust tiini uvvembel aal kah."

Mõtlimel ja arutime endiste ukulastege- teeme uvve Uku. 2007. aastel märtsikuul tullime Abja vallamaja saali kokku ja asutime MTÜ Mulgi Ukuvakk. Mede iismärk olli aaluulise Mulgimaa kihelkonde (Halliste, Karksi, Paistu, Tarvastu, Helme) vanaaigset näputüükombit ja -võttit elun oida ja edesi viia. Valla käest saime ruumi kooli endise internati- üits kammer vastuvõtmise ja tõine kangakudamise jaos.

Edimese kodust vällämineku ollive siisama keväde Eimatali käsitüülaadal ja jõulukuul Villändi käsitüümessil. Nii om saanu meil nüid egäaastetses. Uvitev olli kokkusaamine Soome Turu linna ümmerkaudside näputüükeskuste inimestege, kes kõnelive oma tegemistest ja näidassive oma tüüsit ja pilte. Sügüse Mulke Seltsi üleriigilise kokkutuleku aal valla tettu välläpanekut "Egäleütele oma" avitve kokku sääda kah Tarvastu ja Paistu kandi käsitüülise.

Me oleme osa võttan projektist "Mulgi mustre tänapäevä" ERMi Raadi välläpanekumajan ja Mulgimaa perimuskultuuri näidänu kah Saksamaal Minden-Lübbeckin.

2011. aastel kige suurembes ettevõtmises olli osavõtmine ERMi välläpanekuvõistelusel "Tii oma näitus". Mede teema olli "Uku ja Mulgi Ukuvakk". Uku-aigse asjaks saime kätte muuseumist. Välläpanek olli

vaatemises valla mineve keväde ERMi näitusemajan. Sügüse viisime välläpaneku edesi Eimatali muuseumise. Tõine suuremb ettevõtmine olli minevaaste suvel, ku ollime oma välläpanekuge Talnan Ülemiste keskusen Mulgi kuul.

Sii kik om teos saanu tänu sellele, et mede tubli näputüümeistre om äste akkaje ja tahave iki midägi uut manu õppi. Mede naise om õppin kangast kudame, villa kraasma, keträme-kõrruteme, paelu punume, kõla- ja kiriüüd kudame. Ku projektige äste läap, om meil laanin tikmise õppus.

Mede näputüüde suuremb välläpanek tulep juunikuul Karksi-Nuia kultuurikeskusen.

Kes taht medege kokku saia, kirjutegu mulgiukuvakk@hotmail.ee või kõlistegu 436 1259, 5191 6683.

Saame kokku!

Eve Kuuse,

MTÜ Mulgi Ukuvakk esinaine

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Vabaõhu õpikammer Abja suvepäeval. Telge man om Marvi-Liina Riid, uhket jakki proovip Eve Kuuse.

Mulgi Ukuvakk Talnan Ülemiste keskusen Mulgi kuul. Näputüüd pakuve Eve Kuuse ja Hilda Pidim.

16. volklooripäev läits asja ette

15. märtsil peeti Paistun Mulgimaa laste volklooripäeva. Sellele vahvale pidule ollive kutsutu kik Mulgimaa kooli ja lasteaia.

Päev olli mudu tore, aga tillike viga olli sii, et es ole tuule, istu tullu mahan patje pääl. A ma mõtli, et egä vanast kah mulkel egä kõrd neid tuule võtta es ole.

Kige toremb olli sii, et meid olli kokku tullu üle kolmesaa. Lauulu ja tantsu ollive väige ää. Aga lasteaide kavade jäive raasike igäves, sest piasaigu kik ollive pulmalaulu, midä om tillikside laste suust raasike nallakas kullele. Mulgimaal om ju ometi viil ilusit laule!

Osadel, näituses Vambola ja Tarvastu lasteaial, ollive väige ää laulu. Esieränis Vambola lasteaial, sest nemä mängseve sedä, mes om tegeliguld Mulgimaal juhtunu. Koolilaste laulsive joba tõsitembit lugusit. Üits kuul kand ette väige õpetliku laulu, aga ma es saa sellest peris aru, sest ma ei mõista viill äste mulgi kiilt.

Kige rohkemb miildis mulle iki mede ende ülesastmine. Mede õpetel Tiinal es tule tükk aiga ääd mõtet, mes tetä. A peräst mõtlimel, et võtame mede oma Tarvastu kandi mihe Ado Grenzstein Piirikivi luu "Uhti-uhti uhkeste". Mede ülesastmine läits väige äste.

Vaheaig olli kah tore, sest sis sai süvvä saiaksit ja torti. Ja õpetel pidi kuus kõrda morsi jären käimä. Nalla sai viil peräst vaheaiga, ku mikrofon ütlen oidjage suure mürt-suge ümmer lennäs.

Abja gümnaasiumi 3. lassi laste astseve üles luuge "Emält pärit sünnimärk". Õpetel Karin Sepp.

Kaits tüdrikut om löüdän tooli.

Sii olli üits asja ette minnu ettevõtmine, sest kik teive sedä süämege.

Karl Kristofer Alp,

Tarvastu Gümnaasiumi II B klass

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Uhti-uhti uhkeste" Tarvastu gümnaasiumi laste ettekanden. Sillake om valmis.

Paistu koolimajja olli kokku tullu ümäriguld 300 perimuskultuurisõpra.

Mulgimaalt Vooremaale

Olli 1987. aastel. Talna lehvsive sinimustvalge lipu, lauleti esämaalisi laule. Kui kerge om sellest tagastjargi kirjute, aga kui pallu vaimujõudu ja julgust olli selle jaoks sôs vaja. Kennigi es tää, mes tulep, mes võõras võim ette võtt. A rahvas laul püssitorude vait. Sündüs aaluun enne kuulmede ütlemine: laulev revolutsioon. Omamuudu laulsive revolutsioonige ütlen kirjanigu, kunstnigu, pillimihe, kuulmeistre. Päämine olli oleme olla, toete ja avite neid, kellel rohkemb jõudu ja julgust.

Üits siande olli Mulgimaa talumiis, Rootsini ja Kanadan äri, tuutmist ja maalikunsti õppin Lembit Soots. 50 aastel vanutseld akas Lembit Kanadan ja Itaalian maalikunsti õpma. Ta tei maale, millel olli poliitiline ja vilosofiiline allmõte. 1988. aastel tullu Lembit Soots Eestise uvve suure maalirullige. Nii ollive mede täada-tuntu kultuuritegelaste elusuurtse maalitu pildi. Kokku seitse õli-maali suurusege 1,5x2,0 m. Pilte pääl ollive Betti Alver, Viivi Luik, Jaan Kross, Jaan Kaplinski, Jaak Jõerüüt, Paul-Eerik Rummo ja Raul Meel.

Ütel ilusal 1988. aastel suvepäeval, ku rahvas koguni jälle laulukaare ala, Raekoa latsi

Jaak Kõdar
Nava talu peremiis

ja Talna vanalinna uulitside pääl edesi viima laulukiiiset katekõnet võõra võimuge, saive kik seitse portreepilti üles pantu Toompeale mineve Pika Jala kiviseinä pääl. Vaatejit jakkus terves päeval. Lembit Sootsil ollive maalikunstin oma elu kige parembe aa. Egä päev Pika Jalage otsa es saa. Lätsime ütlen maalege miu kodu Merivälläle. Mede aian olli lille sisse kasunu ümârik ojumisetiik. Laotime maali ümmer selle muru pääl, ma esi ronisi katussearja pääl pilti tegeme. Sedäviisi sündüs aruldane kunstivälläpanek. Mul om meelen, et ma tei sellest näitusest diapositiive. Kunkottal nii om? Üits kapp olli pilgeni täüs karpe, nagu sii sis kombes olli. Aga ma leidsi na kätte ja nüid saap neid DVD-laadi päält kah vaadete.

Aaste lätsive ja mia ku luulesõber ja Betti Alveri austeje mõtli iki viil selle maali pääl, mes nüid joba kümmit aastit Lembit Sootsi kunstikambren seis. Üleminevaaste ma matsi oma

onu Lembit Sootsi, kes oles varsti 90aastetses saanu. Maal aga elli Leeli talun oma elu edesi. Ildaigu lepsime Lembit Sootsi poja ja taluperije Toomas Sootsi ja Lembitu naese Liisage kokku, et pere kingip maali Betti Alveri muuseumile Jõgeval.

21. märtsil and Toomas Soots Karksi vallamajan maali üle Betti Alveri muuseumi juhatejele Toomas Murule. Sedäviisi sai akatuse maali perämine minek Mulgimaalt Vooremaale.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Jaan Kaplinski ja Betti Alveri portreepildi.

Esierälik pildinäitus Jaak Kõdari koduaian.

Ummuli raamandukogu 90

Elmar Orav oma tüülavva taga.

17. veebruaril 1922. aastel olli Soe nelläklassilisen algkoolin(endine Soe kõrts) kuusolek. Sääil otsustedi luvva kooliõpeteje Jaan Martini ja kontstaabel Jaan Otsa iistvõtmisel Ummuli raamandukogu selts Edu.

Alustuses saadi riigild 27 raamandut, ka mõnijagu Ummuli inimsit kinkseve raamandit manu, ja seldsi kümnendes aastepäeval olli riigi, vallavalitsuse ja seldsi oma summade iist muretsedu joba üle 700 raamandu. Aaste-aastel muutusi asi parembes. Oolitsedi selle iist, et kulduri-elu oles õlmanu tervet valda.

1924. aastel asutedi seldsi liikmedest laolukuur. Seldsil olli näitering, esitedi näites Mait Metsanurga "Vagade elu" ja Agapetuse "Patuoenast".

Moodustedi muusika- ja spordiringi. Mängse Kaitseliidu orkester, midä juhat kontstaabel Johannes Lätte. 1932. aastel ehitedi Soe priisimaja, iljemb nimetedi seda rahvamajas.

1932. aastel luudi raamandukogu osakonna Ala-

Sarapuu talun ja Vana-Ummulin Laaspere talun. Ala-Sarapuu talu, mis olli ka postitalu ütlen telefonige, peremiis olli August Uemaa, Riigikogu liikme Juhani Uemaa esä. Selts teguts ka Ummuli Alamõisan, kos aktiivsembe ollive Juhani Napits ja Voldemar Laaman. 1932. aastel kuulusive seldsi juhatus Salme Madisson, Elmar Tiivel, Elmar Laul, kooliõpeteje ja -juhateje Hugo Kõomägi. Et raamandukogu asusi Soe koolimajan, ollive raamandide vällälaenuteje enämbede õpeteje, näites Jaan Einer.

Siss tullu raamandukogu tüü sisse saesak. Ajaleht Lõuna-Eesti kirjut 1938. aastel, et selts om varjurman. Juhatus astse samme, et raamandukogu üle anda Ummuli vallavalitsusele, kellel selts olli siiäni toetust saanu. 1944. aastel paegutedi raamandukogu Ummuli valla täitevkomitee uunede. Juhatejes sai Helga Toomsaar, kes olli ametin 1946. aasteni. Aastil 1947-1948 juhata raamandukogu Olga Brasova. Raamandukogu asusi Ummuli koolmaja (endine Samsoni loss) ligidäl endise mõisavalitseje uunen.

Mia ole Ummuli raamandukogu lugeje 1948. aastest. Ma mälete kikki juhatejit sellest aast sandik ja kirjute nendest raasike. Ellen Nasõrova (1948-1949) tüüt iljemb raamandupidäjäne Elme MTJn ja Ummuli sovoosin. Virve Kokamägi (1950-1952) ja Helga Tammeväli(1952-1953) lätsive mõjale eläme. Hugo Rosin(1954-1955) olli kohalik kunstnik, tüüt koolin joonistemise ja kehälise kasvatuse õpeteje. Valve Sõrmus (1955-1956) akas Ühtluse koloosi põllutüülises. Helgi Hendrikson(1956) tüüt ka koloosi kassapidäjäne, olli viil rahvamaja juhateje, viil iljemb külänõukogu sekretär ja esimiis. Eevi Kurg(1957-1958) läts Tõrva eläme. Helgi Mumm(1959-1960) akas koloosi postiljonis. Ruth Jallai (1960-1968) läts mihele ja lahkusi Ummulist. Kooliraamandukogu ja aruraamandukogu juhateje om olluve Vilma Loot, Meta Kreevs, Endla Miske, Öie Kadai, Eha Kadai, Helga Padrik, Laine Reimund.

Mulle anti raamandukogu üle 1968. aastel 1. mail. Ma ole siin

vastu pidänu püüaigu 44 aastet. Praegu om raamandukogul 321 lugejet, kes laenutese aasten ligi 10000 raamandut ja ajakirja. Kogun om 12738 raamandut, pääl nende viil ajakirja ja ajalehe. Raamandukogu om maal tõeline inhvukeskus. Siin om ka kolm arvutit lugejide jaoks, miul om viil nelläs arvuti oma tüü jaoks. Mia levvä, et kige tähtsamb om tüü igä lugejeje eräldi. Vaja om tegelde inimstege, kes raamandukokku tuleve. Tule ärä kullelde nende mure, kõnelde tüüst, kodust, lastest, aigustest, poliidikast, kodukohast. Raamandukogutüü om tohtutud lai- sii ei ole palland raamandide laenutemine. Tähtis om tüü lasteje. Neid tule suunata raamandide manu, et na ei istus palland interneti taka.

Ma tänä vallavalitsust mõistva suhtumise iist, tänä kuustüü iist rahvamaja ja põhikuuli. Ää sõnäge meenute tüükaaslasti tervest maakonnast ja Valga Keskraamandukogust.

Elmar Orav,

Ummuli raamandukogu juhateje

Tädi Maali pidäs naestepäevä

Meil om naisi mitut masti, kik ei mahu ütte kasti. Sii jüst omgi asja võlu-egälitel oma ilu.

Näh, jälle miä siin, tädi Maali noh! Miä ole iki vana inemine joba ja tõinekõrd tulep siande nostalgil uug pääle. Ku olli edimine Eesti vabariik, sös naisi es ole, ollive pallald emäde ja muu naesterahva, kel latsi es ole.

Nüit võip nuurrahvas vähä vihatses saia, siiperäst, et miul om laanin raasike vene aiga kitta. Ku kaloosi nakassive, sös viil es peeta naestepäevä. Ku tullive nii kuldse kuvvekümnenda, sös nakas kaloosi kah naestepäevä tähisteme.

Ommukupoole kiteti kikki naisi ja anti parembidele aukiri kah piu. Öhtsapoole olli pidulaud katet ja süvvä ja juvva jagus kigile.

Ku mihe ollive raasike rüübänu, võis trehväte, et miis läits võle naesege tansma. Ää olli sis, et kennigi es ole kade ja naese naarseve laia suuga naestevahetust.

Muduki sii aigollikunstiperäne esitegevus ja lauleti patriootilisi laule. Ollive rahvatansu ja pillimängu ja tetti egätsugu mänge.

Üte mängu nimi olli „Len-nukisõit” ja sii käve sedäsi: pika pengi pääle ist inemine, kel seoti silmä kinni ja sös tõsteti penk üles ja anti käsk säält maha karate. Penki es tõstete väige kõrgese, a üits avarii juhtusi iki. Kui naene pengi päält maha karas, sös saie muhu pähä.

Kige lustilisemb olli sii aig, ku olli vaja kodu minnä. Kange nõukogude naese võtseve mehe kaidlase ja lätsive kodu.

Üte naese mehel es via mitte üits raas. Pidulavvan seive kikke ääd ja parembet ja saie kah undjalavett võet. Miis mõtel, et nüid võis magame eitä. No kos sa sös saat!

Ta tuusi, et piäs välläkäiku mineme. Läits ja sinna ta tükis aas jäiegi. Mesperäst sös? Vaat siande lugu, et põhja lei alt ärä! Naene küsse, et mes siä nõnda kavva säält teit?

”Mes miä iki tei, ma varusi kevädist vedeld väetust aiamaa pääle.”

Naene sös ütelt vasta: ”Miul om siin raasuke tärklust, võta üits luskatäüs sissi ja juu vett pääle, sii lüüp kõtul punni ette.”

Nujaa, naestepäev piapki siande oleme, et jääs elus aas miilde.

Peränpoole tetti naestepäev viil suures riiklikus pühäs kah. Küll sii olli ää- naese saive kodutsit toimetusi tetä ja mihe saive pää ärä parande.

Ku tullu uus eesti aig, sös naestepäev keeleti ärä, sii olevet ollu suur kommude pühä. Sös tekküsive viil uut tõugu naese, nevä ollive nii veministi vai mes na ollive. Nevä arvassive, et miis ei või ust valla tetä egä palitit selgä avite, sii olevet naeste ahistemine.

Tohoo pele, kas sös nüid om sedämuudu, et naene lüüp jalage usse valla, saadap kik mihe pikald ja om uhke ende suurte „õiguste” üle.

Kulla inemise, mis aig sii nüid sös om? Inemise piäve iki viisaka oleme ütistõise vasta ja kik om iki võrdse. Kunkottal nii latse viisakust õpive, ku vanembe inemise esi väige alba iiskuju annave. Kik inemise vajave austust, vaatemed, et kas ta om emä, nuur neu või esiki vanatüdik.

Kaugel sii jaanipäivgi om, sös saame uvveste kokku ja patrame edesi.

Tädi Maali juttu kullas Mängle Ants

MTÜ Mulgi Kultuurivara uut Siu kampa!

Märtsikuu om toonu akatuse muvvele seltsile. Allakirjutanu kuun oma ää sõbra ja mõttekaaslasge istsive kõrras maha ja leive mittetulunduse ühingu Mulgi Kultuurivara (MKV). Edimese suurepe kuunolemise saive teos Lubja talu köögin Abja vallan, kunkottel saive paika mede mõtte ja iismärgi. Sii kik om koondata ühingu põhikirjan. Akatuses om mede päämine suuv korjate ja alla oide nõnna pallu mulgi asja, ku sedä pirla viil saie om. Sinna manu teeme iki kah oppamise tüüd ja kaeme sedä mulgi asja tasa ja targu kuun tõistege edesi viia. Tarviteme ärä uvve aa võimalusi, nigu ilmavõrk, kunkottel saap ju kipeste uudisit vahete. Mede tüü om kik pirla siande, et selle iist me tasu ei saa. Pallu luutust jääp rojekte pääle, a viil enäp saap ilmä ärä tetä.

Vastne ühing saap oma tare Aliste kihelkunda, a tegevuse lääve laiali ja mede peräst võive nii ka tõiste mannerde pääle ulate. Sii ”kultuurivara” om üits sõna, millel om kindla pääle kohe mitu mõistmist. Edimene mõte om iki inemine. Kige suurep aare om ini-

mene esi ja kik sii, midä temä om endese kogunu, kik temä täadmise ja tegemise. Aare om kah sii, millel saap näpu külgi aade ja ka sii taht oidmist ning täadmisege kaemist. Sis om viil sii aare, midä me kõneleme ja midä esi opate mõistame. Kaeme, esiotsa tundup, et tüüd om enäp ku katele.

Mede ääs soovis om, et raasikse aa peräst oles meid ühingun enäp. Sis oles tuu kogumise tüü kergep ja mõttit oles kah rohkep. Korjaten perimusejutte ja kultuuri, saame me tetä sissikandidit kah UNESCO vaimse kultuuriperändi nimekirja.

Pirla om kik uvilise väige tervitet ja oodet mede ühingu tüüst osa saama. Mede edimese mõtte ei ole sedäsi mõteldu, et noid ümmer ei võis mõtelde! Andke oma suuvest ja mõtetest meitel täädä läbi ilmavõrgu või kõlistaten: Kristelile kristel@habakukk.ee, tel 5135313 või Triinule kultuur2002@hotmail.ee, tel 56352803. Oma ühingu luust kirjuteme tuleven lehen kah!

Kristel Habakukk ja Triinu Menning Mulgi Kultuurivarast

Ilmunu om raamat „Lehekülgi Tõrva aaluust“

Tõrva linnan sündinu ja kasunu naene Elgi Teenurm tei Eesti Vabariigi 94. aastepäeväl oma kaaslinlastele väga väärdusliku kingituse. Ta avald raamatu „Lehekülgi Tõrva aaluust”. Selle jaos materjali kogumine ulatep paaigu nellä aaste taade.

Ku Pallu talu peremiis Ants Kirsipuu asut seltsingu Elmed, kutse ta sinna mitu ärksämba vaemuge inemest. Sedäviisi trehväs tollesse ringi kah Elgi Teenurm. Seltsingu tegevuse ütles iismärgis olligi aaluukogumik vällä anda. Elgi Teenurm oli kohe nõun Tõrva linna kohta maerjali kogume ja kirja paneme akkame. Elgi esä Jaan Eermann om ollu Tõrva alevi ja linna I sekretär, emä Emilie olli kah Tõrvage maast madalest seotu. Autur kirjutep raamatu algusen, et emä om talle väga pallu uvitevet Tõrva linna akatuse kohta edesi andnu. Sedä kikke om ollu aaluuraamatu kokku panemisel ää kasutede.

Raamatu algusen kirjeldedes Tõrva kandi luudust. Edesi tuleve nii aaste, ku akkap tekkume Tõrva asula, alevi õigustese astmine ja sis edesi linnas saamise ütsikasja. Küllald täpseld om raamatun

Vello Jaska raamatu toimetaja

ärä seletedu Vabadussõa lahingu terven Elme kihelkonnas. Kirjeldedes kah Vabadussõa mälestussamba tegemise, maha võtmise ja uvveste püsti panemise lugu. Peräst punaste okupante Eestimaa piirest vällä kihutemist saave tõste sian kah tõrvalase oma kodu ja kodulinna üles ehiteme akate. Järgneve osade omgi pühendedu Tõrva linna arenemisele ja linnaeläni tegemistele. Tulep vällä, et nende aastidege ehitedes linna pallu uusi mau, pannas tüüle vaealiku asutuse, raeates kuule, lasteaidu, raamatukogusid, luvvas aeakohane arstiabi kättesaamise võemalus. Nende raamatulehekülgi lugejatele õhkub vastu Tõrva linna eläni teemid ariduse ja vaemuvalguse poole ning sügäv oma linna tunne. Tähele panemist väärrip ka sii, et pallusid linna rahvale vajalikke töid tetti nendel aastidel ütenukuun. Ja oluline om tuugi, et igä suurembe

tüü või tegemise iistvedäjäs ollive koolijuhi, õpetajade, piirkonna intelligents. Tänu nendele õitsi ka Tõrva kultuurielu. Kigele sellele tüüle tõmmas aga riipsu pääle alanu sõda. Järgneve leheküljele kajastevegi sõasündmusi Tõrva ja tõrva inemise sõakeerissen. Putmede ei jää kah poliitilise tõmbtuule, mis Tõrva piirkonnas kiirlive.

Olenemede tollest, et sõda lõppi Eesti maale ja rahvale väga valuliseld, es suuda sii Eesti rahvast lõpliguld murda. Raamatust selgup, et tõrvalase es kavatsegi, vaatemed ränkile okupatsioonistidele, ennäst aletseme akata. Nemä asusive kohe sõa tekitedu koledusi likvidiirma ja oma elu parembele järele säädä. Aga oma enge na võrastele rüüvlidele maha es müi.

Raamatu ütles olulisembes iismärgis olligi võimalikuld rohkemb inemise ja nende tüüsit ning tegemise kaaste vahele kokku kuundede. Raamatun om kirjutiste täienduses ja niisama vaatemises ja võrdlemises manu pantu 54 mustvalget pilti. Nii perineve Illar-Jüri Villemsoni, Ants Kirsipuu, auturi Elgi Teenurme jt eräkogudest. Lisas om

Helgi Teenurm 24. veebruaril Tõrva oma raamatut tutvustemen.

viil 78 värvilist pilti. Nende autur om raamatu toimetaja, alakirjutenu. Votutüütlemise tegi Rein Miikk.

Raamatut „Lehekülgi Tõrva aaluust” saap kindlaste kasutede kuulen ja testen lasteasutusten piirkonna aaluu tundmaõppimises. Pääle selle om ta väga kasulik täadmiste allikas uurimistüü tegijadele, nende juhendajadele ning kikele aaluuvilistele. Aga muduki meepeperäse elämuse saave selle teose lugemisest

kindlaste kik tõrvalase või nii inemese, kes om Tõrva linnage seotu.

Raamatu esitlemisel 24. veebruaril, Eesti Vabariigi aastepäeväl, Tõrva kammersaalin tänäsi selle auturit ja toimetaja piirkonna omavalitsuste esindaja ja pallu aaluust uvitedu kaaslinlasi. Nemä kik ütlive, et siande kingitus Eesti Vabariigi aastepäeväs om Tõrva linnale ja rahvale indamede väärdusege.

Mulgi kultuuriprogramm jaotes rojektele raha

20. paastukuu päeväl saive Tarvastu käsitüüaidan kokku Mulgi kultuuriprogrammi nõukogu liikme ja vaatsive üle kik rojekti, mis sii aaste ollive kirjutet. Rojekte olli 42 ja raha olli jagade 52 tuhat eurut. Kokku olli küsit ligi 80 tuhat. Siiperäst olli peris tihe tüüpäe, et kik raha lääs õigeste. Tore olli sii, et nõukogu liikmide põhimõtte ollive ütitse. Rojekte olli tullu egäst paigast üle Mulgimaa.

Raha es jagate suurte inemiste sõite pääle, sest sii aaste olli vägä tähtis mõte, et egäl rojektil oles tulemus.

Vägä tore olli, et mitu raamatut om tulemen. Edimene olli Erna-Elise Neimanni kokku kogut ja kirja pant „Mulgikiils ütlemissi“ II jagu. Rükki andas kah Mulke Almanak ja mulgi-estli sõnaraamat ja sis viil „Mulgi murdeluule antoloogia“ – nii kik saive raha. Vällä om tulemen Anu Tauli uus mulgikiilne laat. Nii kik om Mulgimaale vägä tähtsä. Uvve aasteraamatu ettevalmistemise

Alli Laande
Mulgi Kultuuriprogrammi nõukogu liige

jaos sai raha Villändi muuseum ja Karksi murraku õpiku tegemises Karksi vallavalitsus.

Mulgimaa ettevõtmistest saive toetust Nava Lava vestival, II Mulgi laulu- ja tansupidu, Mulgi konverents. Valga lasteaid Buratino sai raha perepäevä jaos, Ala kuul, Alliste kuul ja Karksi Pensiunäre ühendus laste õppepäeves, MKI õpetejide koolitemises. Karksi kultuurikeskuse om tulemen mulgimiilne mälumäng „Mia küsü, sia vasta“ ning ka Mulke ülikuul, OÜ Forge kõrraldep Öisu sepikoan meistride päevä, Põdrala vald sai raha perimuse kogumise ja konverentsi jaos ja Karksi Haridusselts perimuse üleskirjutemise jaos. Ää miil om, et kaits lasteaid ja üits kuul

Mulgi kultuuriprogrammi nõukogu kuunistmine 20. märtsil Tarvastun.

saave lastel uvve rahvarõõva selgä ja selle man õpites ka näputüüd tegeme. Karksi- Nuija Mesindus- ja Aiandusselt saive Murri äärbäni katusse jaos tõrva raha – tüü tetäs ärä talgu kõrran.

Üte soovitus tahas viil tegijil edesi anda. Sii aaste ollive tõeste ää rojekti, a kõlame jäi siande mõte, et kik kes tahave oma asja tettä, võis pallu julgembelt raha küstä ka Mulgi omavalitsuste käest. Sii oles abis just laate ja

raamatide välläandjidele. Kuna kik valla om uvitet kingitustest ja Mulgimaast kirjutet asjust, sis ää meelege loes na toetejide ulgan oma valla nime kah. Ää tegije, mõtelge selle pääle järgmiste rojekte tegemise man!

Lastele

Unt ja seitse kitsitallekest

elli üitskõrd kitsiemä, kel olli seitse tillikest kitsitalle, ja ta oid neid, sedäviisi nagu emäde iki oma latsi oiave. Üitspäev pidi kitsiemä mineme mõtsa söõgi perrä. Ta kuts kik oma latsekse kokku ja üteli: „Ku ma ärä ole, sõs piade endid esi kurja undi iist oidma. Ärge laske tedä sissi, mudu süüp ta teid ütlen naha ja karvege ärä. Ta muudap ennest üttepuhku tõises, a teie tunnede ta iki jämme ääle ja muste karvatside kappe järgi ärä.“

Raasikse aa peräst koputedi usse pääle ja ütisi ääl üteli: „Teke valla, armsa latse, tede emä om tagasi ja tal om tede kigi jaos midägi koti sihen kah.“ Aga kitsitallekest tundsive jämme ääle perrä ärä, et usse taga om unt, ja õigassive vastu: „Me ei tii valla. Sul om jäme ääl, sa olet unt!“

Sõs läits unt kaupmihe manu ja ost suure luki riiti. Ta sei selle ärä ja temä ääl läits peenikes. Pääle sedä läits ta uvveste kitsitallekestide manu, kolk usse pääle ja üteli: „Teke valla, armsa latse, tede emä om mõtsast tagasi ja tal om tede kigi jaos midägi ääd ütlen.“ A kitsitallekest näive aknest undi musta kappä ja õigassive vastu: „Me ei tii valla! Mede emäl ei ole musta kappä. Sa olet unt!“

Sõs juusk unt levätegije manu ja käsk oma kappä tainage kokku määri. Pääle sedä juusk ta veskese ja lask möldrel kappe pääle püüglejahu rapute. Nüüd läits ta kolmandet kõrda tallekside usse taga ja üteli: „Siin om tede armas emä ja tal om tede kigi jaos midägi karmanin.“ Sõs panni ta oma jahutse kappä akne veere pääle. Kui kitsitalle elet kappä näive, mõtlive na, et sii omgi nende emä, ja teive usse valla. Ku na läve pääl undi näive, juusseve na irmuge laiali ja kaieve pakku minnä. Üits tükk lavva ala, tõine karas sängi, kolmas ronis ahju, nelläs pages küüki, viies kappi, kuvves suumõskmise kausi ala ja seitsmes kelläkappi. Aga unt löüs na üles ja niild puha perästikku omale kõttu. Pallald kige tillembet – sedä, kes olli kelläkappin paon – es levvä.

Raasikse aa peräst tulli kitsiemä kodu. Küll ta eitusi ärä, kui näi, et majauss om peräni valla. Laud ja tooli ollive ümmer aetu, suumõsukauss purus, teki ja padja sängist vällä kistu.

Ta akas latsi otsma, aga es levvä üttegi. Ta õigas kikki nimepidi nimepidi ja ku ta jõus kige noorembe tallekse nime manu, kost üits peenike ääl: „Ma ole siin – kelläkappin!“ Sis avit emä

talleksel vällä ronide ja sii kõnel talle, mes olli sündunu.

Na lätsive ütlen vällä nurme pääle ja näive sääll unti magamen. Na uursive tedä egäst küllest. Ütekõrrage panni kitsiemä tähele, et undi kõtun kennigi liigut. „Kas tõeste võip mu armsil latseksil viil elu sihen olla?“ õigas ta ja saat pakild oma noorembe latse kääre ja niidi-nõgla perrä.

Sõs lõigas ta kurjategije kõtu valla. Vaevald olli ta saanu lõikame akate, ku joba üits kitsitallekest sorgas pää vällä. Nüüd lõigas ta terve kõtu valla ja kik kuus kitsitallekest karassive perästigu vällä. Kik ollive terve ja rõõmsa. Olli sii alla lust! Na karassive ütstõisele kaala ja tantseve ümmerringi senikavva ku emä üteli: „Nüüd minge ja otske suuri munakive. Senikavva, ku unt magap, topime nii ta kõtu sissi.“ Tallekse veeritve undi manu pallu kive ja topsive nii puha undi kõtu sissi. Emä õmmel kõtu pakild kokku, sedäsi et unt es taipä midägi ja magas edesi.

Ku unt üles eräni, tulli ta üles ja tund suurd jänu. Selleperäst läits ta kaju manu juuma. Ku ta ennest üle kajusalve kumargile lask, kisk rasse kive täüs kõtt ta kajju ja unt löüs oma otsa.

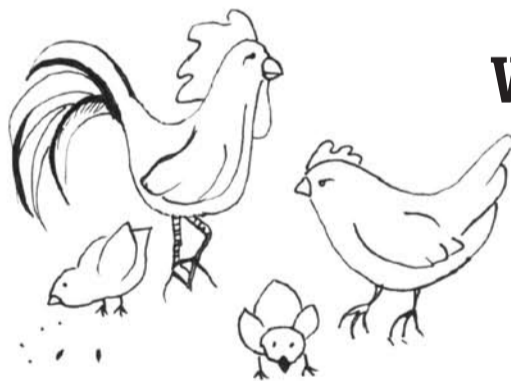
Ku seitse kitsitalle sedä näive, juusksive na puha rupakuse kokku ja õigassive: „Unt om koolu! Unt om koolu!“ ja karglive ütlen emäge ää tujuge ümmer kaju.

Mulgi kiil: Tarvastu mudering

Via jutige õigeste kokku luum ja temä laits!

Vastusse saada 1. mais e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgikultuur.ee või ariligu kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti: Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa, märgusõna "Lastelehe vastused". Kirjute manu kah oma adress. Õigeste vastanu laste vahel loosime vällä auinna.

KANA	PÖRSS
PENI	VARS
SIGA	TALLEKE
LEHM	KUTSIK
LAMMAS	KANAPOIG
OBENE	KASSIPOIG
KASS	VASIK

Värvi esi!

Värvi kana ja kikas kiriveses, kanapoja tii kõllatses.

A	A	I	E	R	T	U	I	O	P
Ü	O	L	S	T	R	E	Õ	M	Ü
S	A	U	L	S	D	F	Õ	G	A
U	E	M	L	I	K	I	J	J	H
I	I	M	Õ	X	S	Õ	B	I	D
S	M	U	Z	A	J	A	T	L	R
T	T	G	K	I	Y	Õ	K	L	J
L	A	Ü	D	W	R	K	L	I	Õ
E	L	M	E	V	F	J	B	L	P
Ä	I	Ä	A	C	V	B	N	M	Ä

Nende ruute sissi om ärä paetet Mulgimaa kotussenimede: ELME, UMMULI, MÕISAKÜLÄ, LILLI, SUISTLE, TÕRVA, OLSTRE, EIMTALI, ABJA, PIKASILLA. Kae lugede edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

TULEMEN

Karksi valla kultuurikeskuse

2. aprill – 2. mai II kõrra pääl Mulke Seltsi vällapanek „Mede tegemise“
 3. aprill – 2. mai Sinitsen saalin Karksi valla kunstnike tüüde kevädine vällapanek.
 4. aprillil kell 10 Väikse virre
 4. aprillil kell 17.30 Mälumängu viimäne jagu
 5. aprillil kell 18 Klaverikonssert. Pianist Age Juurikas. Pilet 3/2€
 11. aprillil kell 19 Baskini tatre näitemäng „Jäägu meie vahele“. Pilet 10/8 €
 12. aprillil kell 18 Argeniina tango ödak. Pilet 3 €
 13. aprillil kell 17 Klubi Höbeniit ödak
 14. aprillil kell 11 Villändi maakonna tantsupeos ettevalmistemise tantsupäev
 17. aprillil kell 20 Tantsurupi Danzart kabaree- ja mustkunstikava
 20. aprillil kell 11 Mulgi konverents „Ütenkuun Mulgimaa“
 20. aprillil kell 19 Rahvapidu ansamblege Lehmakommission. Pilet 5 €
 23. aprillil kell 18 Juuskmine Kitzbergi mäe pääl
 23. aprillil kell 19 Jüriüjuuskmine
 27. aprillil kell 19 Rakvere tatre näitemäng „Oscar ja Roosamma: kirjad Jumalale“.
 28. aprillil kell 18 Karksi valla esitegevuslaste kevädkonssert.
 2. mai- 31. mai II kõrra pääl Lembit Eelmäe vällapanek
 2. mai- 2. juuni Karksi-Nuia lasteaija laste tüüde vällapanek.
 9. mail kell 15 Euruupa päev
 11. mail kell 17 Klubi Höbeniit ödak
 12. mail kell 17 MTÜ Kungla noorde muusikalitruup astup üles muusikalige „Arukas blondiin“
 13. mail kell 12 Emädepäevä tähistemine
 16. mail kell 18 AKG öpilaste kevädkonssert
 25. mail Ülemaaline armooniajuuskmine läöp läbi Karksi-Nuia
 1. juuni- 2. juuli Karksi-Nuia noordekeskuse luuvusringi tüüde vällapanek
 1. juunil kell 15 Lastekaitsepäevä tähistemine
 4. juuni - 2. juuli Sinitsen saalin Mulgi Ukuvaka vällapanek „Edimene viisaastak“

Mustla pääl

26. mail kell 9-14 Tarvasto käsitüülaad ja Villändi Päästepiirkonna tuletörjevöisteluse Tarvasto käsitüükoja ja Mustla rahvamaja oovin. Käsitüü, talukauba, taimekside ja istikide müik; esitegevuslaste etteaste; öpikambre, näomaalingu ja pallu muud. Rohkemb täädust tel 43 66 262.

Paistun

3. aprillil kell 19 Kuressaare Linnateatri näitemäng „Petmine“ Paistu rahvamajan
 21. aprillil kell 18 Paistu naisteansamble 40. aastepäevä konssert

Abja kultuurimajan

Vällapaneku tilliksen saalin: aprillikuul Abja valla noorde ja esi öppin päeväpiltnike tüüde;
 maikuul Abja kultuurimaja käsitüüringi vällapanek; juunikuul päeväpildi luudusest.

10. aprillil kell 18 konssert „Itaalia armastuslaulu“, - Aare Saal ja Tiit Kalluste.
 12. aprillil kell 18.30 mälumängu viimäne jagu.
 26. aprillil kell 17 elätenu inimeste Klubi „Meelespea“ piduödak.
 5. mail kell 9 kevädlaad.
 13. mail kell 11 emädepäevä tähistemine.
 19. mail kell 12 Abja muusikakooli VII lassi löpuaktus.
 20. mail kell 12 Abja muusikakooli IV lassi löpuaktus; kevädkonssert.
 24.-26. mail Lõuna – Mulgimaa laste kevädpäevä.
 Vaate manu www.abjakultuurimaja.ee või köliste tel 436 0055 või 5698 3806.

Möisakülän

5. mail kell 11 „Teeme äräl“ talgupäev.
 Möisakülä muuseumim om 21. märtsist 12. maini valla egäkevädine käsitüüvällapanek. „Luumiserööm“. Oma näputüüsit om vällä pannu puuvetege inimeste käsitüütua liikme, Möisakülä koolilats ja käsitüüvilise linnainimese.
 Möisakülä muuseum uut mälestusi Möisakülä kinust, sääl näidatu vilmet ja kinunkäimise. Nii tules saata e-kirjage aadressi pääle muuseum@moisakyla.ee või ariligu kirjage muuseumise. Rohkemb täädust tel 435 5607.
 19. mail om Möisakülän muuseumiüü „Üün om kinu“, sääl om vällän kah kik nii kokku korjatu mälestuse.

Tõrvan

9. aprillil konssert „Itaalia armastuslaulu“
 15. aprillil Tartu Maarja koguduse kuur
 29. aprillil rahvamuusikaansamble JAURAM 40. juubelikonssert
 12. mail emädepäeväkonssert
 19. mail Tõrva muusikakooli aktus
 9. juunil II MULGIMAA LAULU- ja TANTSUPIDU
 15. juunil vatupidu Tõrva Tantsumäe pääl
 Vaate manu www.torva.ee

II Mulgi pidu om Mulgimaa laulu- ja tantsupidu. Pidu peetes 9. juunil 2012 Tõrvan.

Peol astuve üles 1400 Mulgimaa lauljat ja tantsjat, pääle selle külälise mujald Eestist. Kik laulu-tantsu om mulgikiilse või Mulgimaa inimeste luudu. Vahepääl kõneldes Mulgimaa perimuslugusit.

Pidu akkap pääle kell 17 rongikäiguge Tõrva kultuurimaja mant ja läöp 17.30 Tõrva gümnaasiumi spordilatsi pääl edesi. Tantsu-laulu jakkus kates tunnis.

Päevä om Sõpruse pargin käsitüülaad ja lastele kah tegemist. Uhke konsserdi and Tartu Ülikooli Akadeemiline Puhkpilliorkester Popsid.

Laulu- ja tantsupeo pääjuht om Valdeko Kalamees.

II Mulgi pidu kõrraldeva Mulgi Kultuuri Instituut, Tõrva linn ja kümme Mulgimaa omavalitsust.

Oled kik oodetu!

Mulgimaa Uhkus uut kandidaate

Sellest aastest pääle and Mulgi Kultuuri Instituut vällä Mulgimaa Uhkuse auinda. Sellege tahetes kitta oma kandiduse- ja kultuuriasutusi, akkajit inimesi ja seltse, kes oiave põlist kiilt ja kultuuri au sihen.

Egä aaste andas vällä kuni kaits auinda, millege austedes kas pikaagset tüüd Mulgi murde ja mulgi meeledasiviimise

ääs, uut ääd ürtüst või mõnda muud tähtist tegu mulke ääs. Ku om vaja, andas vällä mitu auinda või jäetes sii kogundi vällä andmede.

Auinna om tänämise paper ja mulgi vurhvi mälestusajake. Auinna manu käip kah 300 eurut. Auind andas üle 9. juunil Tõrvan II Mulgi peol.

Kandidaate võive üles säädä nii inimese ku asutuse. Esiki

esiennest võip vällä pakku. Mulgi Kultuuri Instituut uut ettepanekit 30. aprillini aadressi pääle Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa või e-postige instituut@mulgikultuur.ee. Rohkemb täädust saap kodulehe pääl www.mulgikultuur.ee.

Janne Järvelt,

MKI juhatege

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Natike nalla

Kalameeste inspektor näie kalamiist: „Ahah, vahele jäit! Siin ei või kalu püündä!“
 „Egä miä ei püünägi!“
 „Ärä aa udu, miis! Mesasi siul siin pangin ojup?“
 „Ah sii. Sii om miu kala. Miä tõi ta vällä ojome. Ma lase ta jökke, peräst aa vilet, kala tulep tagasi ja lääme ütten kodu.“
 Miis lassegi kala vette. Oodave. Om vait.
 Viimäte saap inspektoril küländ: „Ää küll, aa sös vilet!“
 „Mesperäst?“
 „Et kala tagasi tules!“
 „Miande kala?“

 „Allo, kas loomakaitse kuulep? Siin Juku. Saatke pakild mede manu inspektor! Aian ubinepuu otsan ist üits postimiis, kes joba tund aiga söimap mede Pitsut roppe sõnadege!“

 Kaits kärbläst istuve resturaanin.
 „Mulle tuu sitta ja sibulit!“ tellip edimene kärbläne.
 „Mulle tuu pallald sitta, ma pia ödaku viil pruudi manu mineme,“ ütletp tõine.

 Maamiis läöp linna. Ütekõrrage tunnep uulitse pääl, et piap ädäle

mineme. Astup sös üte posti manu. Kähku om miilits kah jaol ja nõvvp: „Kuulge, miks te siin urineerite?“

„Ei uuri mia midägi, kuse ärä ja lää edesi,“ lausup maamiis vastu.

 „Miu miis om joba ulka aiga ennest obesese pidänu,“ kaibap naene ullutohtrele.
 „Sös om alvaste jah.“
 „Om küll, kaar läits jälle kallimbese!“

 Seitungimiis saap toimendege käest egä kõrd võtta, et temä kirjutet jutu ei ole küländ lühikse. Üitskõrd läöp sedäsi, et toimendege ei ole temä luust midägi maha riipsute. Vastne kirjatükk om siande: „Abja. 15. märts 2012. Talumiis Tümik

panni nurme päält vällä tullu miini liidi pääle. Leskrovva läits Villändise sõsare manu eläme.“

 Tüürimiis om kimbun viinäpölgajest kaptenige, kes temäge mudku norip. Enne mere pääle minekut tiip tüürimiis pallald üte tillikse topka, a kapten kirjutep logiraamatuse, et tüürimiis olli purjun. Tõine päev om tüürimiis kõrd logiraamatuse kirjute. Kui kapten sedä loep, läöp ta viha peräst sinitses. Logiraamatun seisap: „Täembe om kapten kaine.“

 Üle pää verine jänes tulep kõrtsi: „Kes kere pääle tahap saia?“ Kik jääve vakka. Viimäte tõusup lövi püsti: „Mia tahas!“ Jänes näütap sõrmege usse poole: „Vällän andas!“

Mulgi Kultuuri Instituudi väljaanne Üitsainus Mulgimaa

Ajalehe väljaandmist toetab „Mulgimaa kultuuriprogramm 2010 - 2013“

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgikultuur.ee
 post: Mulgi Kultuuri Instituut, Pärnu mnt 30a, Abja-Paluoja, 96403 VILJANDIMAA
 toimetaja: Kristi Ilves, tel. 5344 8176
 tiraaž: 3000, küljendus ja trükk: OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.